

ANTANAS ANDRIJAUSKAS

Lietuvos kultūros tyrimų institutas

KULTŪRINĖS ATMINTIES ATSPINDŽIAI IR TAPATUMO PAIEŠKOS RAIMONDO SAVICKO TAPYBOJE

Reflections of Cultural Memory and the Quest for Identity
in Raimondoas Savickas's Painting

SUMMARY

This article analyzes the creative style, representational system, the main plots, themes and motifs of a prominent Lithuanian painter of elder generation Raimondas Savickas. It considers the origins of artist's creativity: the Jewish cultural traditions of his family, Litvaks' art, Lithuanian wooden sculpture, French color school; analyzes the themes of sorrow, motifs of the Old Testament, urban landscapes, figure compositions, waterscapes which influenced the painter's creative style peculiarities. Also the article pays attention to how the artist understands and employs colors and other means of artistic expression.

SANTRAUKA

Straipsnis skirtas vieno iškiliausių vyresniosios kartos Lietuvos tapytojų Raimondo Savicko kūrybinio stiliaus, vaizdinių sistemos, pagrindinių siužetų, temų ir motyvų analizei. Aptariamos dailininko kūrybos ištakos: šeimos aplinka, hebrajų kultūros tradicijos, litvakų dailė, lietuvių medinė skulptūra, prancūzų kolorito mokykla. Analizuojamos dailininko kūrybinio stiliaus savitumą lėmusios temos: rūpintojėliai, „Senojo testamento“ hebrajiški motyvai, urbanistiniai peizažai, figūrinės kompozicijos, jūros vaizdai ir muziką atspindintys motyvai. Aptariami kūrybinės evoliucijos ypatumai, specifiniai meninio stiliaus bruožai ir išraiškos, spalvos sampratos savitumai.

Vienos figūros ar jų grupių santykis su fonu dailininko vaizdinių kompozicinėje sistemoje dažniausiai pateikiamas dviem skirtingais būdais. Pirmasis –

kai pirmame paveikslo plane išryškinama statiška, rimties kupina figūra, pavyzdžiui, „Pavasario rytas“, (2002), „Moteris“ (2005), o antrasis – kai pateikiamas

RAKTAŽODŽIAI: Raimondas Savickas, litvakų dailė, hebrajiški motyvai, urbanistiniai peizažai, figūrinės kompozicijos.
KEY WORDS: Raimondas Savickas, Litvak's art, Jewish motifs, urban landscapes, figure compositions.

tik daugiau ar mažiau apibendrintais architektūriniais kraštovaizdžiais prisodrintas fonas. Paskiruose paveikluose, pavyzdžiui, „Laukianti“ (2005), figūra tarsi patalpinama artimoje interjero erdvėje. Antrasis – kai vaizduojamos žmonių figūros urbanizuoto kraštovaizdžio fone („Prie senovinio miesto“ (2005),

„Prie stalo“ (2005). Pastarieji paveikslai dėl kompozicinių problemų sprendimo įvairovės yra dinamiškesni ir žaismingesni. Subtilus kolorito jausmas pirmiausia atsiskleidžia aptariamo tarpsnio urbanistiniuose peizažuose ir figūrinėse kompozicijose, kuriose stiprėja potraukis metaforiškumui ir apibendrinimui.

PRISIMINIMŲ PASAULIO POETIKA

Vienu svarbiausiu skiriamuoju šio dailininko kūrybos bruožų laikyčiau įvairiais jo kūrybinės evoliucijos tarpsniais išnyrančius istorinės atminties ir prarastojo laiko prisiminimų leitmotyvus. Tapiniai persmelkti spalvingais vaikystės prisiminimais, sustabdytomis ryškiausiomis atmintyje išlikusiomis gyvenimo akimirkomis. *Tai pasaulis, kuriame viešpatauja gėris, prasmingumas, harmonija, viskas čia yra šviesu, saugu, pažįstama, turi savo vidinę logiką ir išbaigtumą. Iš šios harmoningos prarastojo laiko vaikystės mitologijos plaukia pabrėžtinai vaizdinių sistemos kameriškumas ir intymumas. Užsklęstoje subjektyvių emocijų išgyvenimų erdvėje tapytojas sutalpina amžinybę ir platų pamėgtų, nuo vaikystės besiskleidžiančių siužetų pasaulį. Taip skverbdamiesi į jį apčiuopiame styguojančios šią vaizdinių sistemą gijas, kurios skleidžiasi plačioje vizijų, išpažinčių, prisipažinimų ir atsiminimų erdvėje.*

Vėliau iš šios saugios vaikystės oazės perėjęs į realaus pasaulio plotmę, kūrėjas vis aštriau pajunta slegiančios dvasią pilkos kasdienybės ir egzistencijos dramatiškumą. Iš čia kyla daugeliui drobių būdingas sugretinimas dviejų esmiškai skirtingų žmogiškos būties formų: *tikrosios – skaidrios*, kuri siejasi su nerūpestin-

gu vaikystės pasauliu ir *netikros – betikrės*, kurie siejasi su niūria, būties tragizmo kupina kasdienybe. Jas sieja ATMIN-TIS, nenumaldomai tekantis LAIKAS ir tas meninės tikrovės perteikimo būdas, kuris, pasitelkus vaizduotės galias, padeda nors laikinai kūrybos akte atgauti būties pilnatvės, džiaugsmingumo, grožio ir harmonijos, nesančios realiaame pasaulyje, iliuziją. Vadinasi, pats tapyimo procesas dailininkui yra galimybė kūrybos polėkyje, pasitelkiant skaidrios vaikystės prisiminimus, nors laikinai susigrąžinti „prarasto laiko“ pasaulį; perteikti metaforiškų vaizdinių kalba artimų žmonių susitikimų, pasimatymų, meilės palaimos ir džiugesio akimirkas, apmąstyti žmogiškos būties trapumą.

Jo drobės prisodrintos daugybės nesvarių, materialumą praradusių, erdvėje tarp Dangaus ir žemės klajojančių elegiškų, tarsi iš vizijų ar sapnų pasaulio atėjusių irealių personažų, kurių apibendrinti vaizdiniai skleidžiasi pirmame paveikslų plane miestovaizdžio fone. R. Savicko kūriniuose aptiksime ir pasirus metafizinės tapybos estetikoje naudojamų vaizdinių sistemai būdingus keistumo ir slėpiningumo bruožus. Dailininkas, kaip ir metafizinės tapybos atstovai, mėgsta nerealaus atmosferą,

kuria slėpiningų, sustingusių laike, sąlyginių personažų įvaizdžius, mėgaujasi vienišumo ir melancholijos nuotaikomis. Jo paveiksluose metafizinė atmosfera ir nykstančio laiko tėkmė nematomu, tačiau juntamu ryšiu jungia personažus su juos supančio miesto mįslingos architektūrinės fizionomikos bruožais. Tai tik sustiprina nostalgijos „prarastojo laiko“ pasauliui išpūdį. Meilė, susitikimai, pasimatymai, gėlės, išsiskyrimai čia iškyla kaip reikšmingos „prarastojo laiko“ tėkmės, praeities ir ateities reliatyvumo metaforos. Sustingę, tarsi iškritę iš laiko, keistomis pozomis ir gestais apdalinti herojai pabrėžia trūkinėjančius laikinius ryšius ir parodo vaizduojamųjų herojų svetimumą juos supančiam kasdienybės pasauliui. Čia išnyksta ribos tarp realios tikrovės ir vaizduotės polėkių, kuriama meninė tiesa pretenduoja į savitą pasaulio interpretaciją.

Kitas specifinis R. Savicko vaizdinių sistemos bruožas – *abstraktumas* ir pabrėžtinai *metaforiškumas*. Jo paveiksluose dažniausiai neaptiksime konkretaus laiko, vietos ženklų, aiškiai atpažįstamų architektūrinės fizionomikos detalių, kurių tikslumas nesureikšminamas, kadangi jas į antrą planą nustumia metaforinės kuriamų vaizdinių, simbolių ir personažų prasmės. Drobėse pirmiausia skleidžiasi amžinybės ilgesys, todėl kūrybinės dvasios polėkyje išnyksta trapios ribos tarp praeities, dabarties ir ateities. Iš čia plaukia jo dekoratyvių, tarsi iš teatrinės scenografijos eskizų atkeliavusių personažų prisodrintiems tapiniams būdingas potraukis *žaismui* ir *harmonijai* kaip pagrindinėms estetinėms jo kuriamo iliuzijų teatro kategorijoms. Su minėtu potrau-

kiu žaismui tiesiogiai siejasi tolydžio stiprėjantis jo drobėse vidinis *muzikalumas*. Tačiau ir šiame muzikiniame jo kūrybos sluoksnyje, kaip liudija jų pavadinimai ir vyraujančių vaizdinių traktavimo būdas, akivaizdžiai regimi minėti *prisiminimų* ir *atminties* leitmotyvai.

Neatsitiktinai vienu svarbiausių ankstyvųjų programinių kūrinių, liudijančių apie savitos subjektyvios pasaulio vizijos svarbos suvokimą, tampa lemtiniais mūsų šalies posūkio į laisvę metais sukurtas didžios simbolinės prasmės kupinas triptikas „Atmintis“ (1988). Jame ir kituose iš subjektyvių emocinių vaikystės vizijų ir vidinių išgyvenimų išplaukiančiuose kūriniuose atgyja užaštrintas nykstančio nebūtyje laiko pojūtis, kuris atgaivina vaikystėje patirtus spalvingus išpūdžius. Tai suteikia galimybę dailininkui, pasitelkus prisiminimus, išrutulioti didžiulį, iš daugybės spalvingų gijų susidedantį praeities prisiminimų kamuolį. Šios spalvingų vaizdinių sistemos plėtojasi grimstančio į nebūtį slėpiningo laiko horizontalėje. Tačiau gaivališkas prarastojo LAIKO upės srautas dailininką tarsi nešasi su savimi; už svarbiausių subjektyvių emocinių išgyvenimų plotmės besiskleidžiantys dramatiški Lietuvoje ir pasaulyje vykstantys socialiniai sukrėtimai jam yra tik antraeilis svarbiausio vidinio gyvenimo fonas, vidinio vyksmo išorinė dekoracija. Dailininką labiausiai domina amžinos žmogaus būties temos: meilė, ištikimybė, draugystė, moters grožis, besikeičiančios gamtos spalvos, įvairios istorinės atminties apraiškos (motyvai), miestų, turinčių turtinę istoriją, architektūroje išlikę laiko pėdsakai.

ISTORINIAI SIUŽETAI IR HEBRAJIŠKI MOTYVAI

Istorijos studijos Vilniaus universitete palieka gilų režį R. Savicko pasaulėjautoje ir kūrybiniame kelyje ir taip pat periodiškai išnyra jo kūriniuose įvairiais *istorinės* ir *kultūrinės* atminties pavidalais. Keliaudamas po Lietuvą ir įvairias Vakarų ir Rytų šalis, ypatingą dėmesį skiria istorinių miestų kultūrinio paveldo objektams: juos juosiančioms gynybinėms sienoms, pilims, šventykloms, charakteringoms praeities architektūrinėms detalėms. „Nuo 1989 metų, – prisimena tapytojas, – prasideda mano pirmosios kelionės po Vakarų Europą, čia išvystu ne tik puikius viduramžių miestus–tvirtoves, bet ir susipažįstu su jų istorija, kultūra. Aplankau garsiuosius muziejus, pamatau meno šedevrų originalus. Grįžęs daug tapau, piešiu – tai vienas produktyviausių mano kūrybos periodų.“⁷ Itin gilų režį jo pasaulėjautoje palieka pirmoji kelionė į pietų Prancūzijos viduramžių kultūros paminklais prisodrintus Burgundijos, Provanso ir Akvitanijos regionų senovinius miestus su išlikusiomis įstabiomis pilimis, gynybinėmis sienomis, siaurų gatvių labirintais ir didingais įvairių epochų ir stilių architektūros ansambliais.

Šiuos įspūdžius papildo ir kiti svarbūs jo gyvenimo kelio epizodai, tai yra šuolis į egzotiškus Rytų kraštus, pirmiausia į Himalajus, o vėliau į Tailandą, Egiptą... „Visai kitokius miestus išvydau 2000 metais netikėtai atsidūręs Nepale, Himalajų papėdėje. Rytų grožis, visai kita kultūra, religija, „Pasaulio stogas“ Himalajai pakeri mane. Draugų paskatintas daug piešiu, o sugrįžęs sukuriu „Himalajų“ ciklą. Vėliau keliauju į Tailandą, Egiptą,

toliau domiuosi Rytų istorija, mitologija, iš to atsiranda 2004–2005 metų „Budistinis“ ciklas. Sujungęs abu, pavadinau „Rytų“ ciklu“.⁸ Šios kelionės į Rytų kraštus ne tik praplėtė pasaulio suvokimo horizontus, tačiau ir paliko gilų režį spalvos sampratoje. Dailininko tapiniuose maždaug nuo 2000 m. atsiranda naujas itin subtilus mėsvų, rusvų ir gelsvų atspalvių pojūtis. Paveikslų cikle „Himalajai I“ (2000) ir „Himalajai III“ (2000) atsiranda daug jautresni nei anksčiau mėsvų ir rusvų tonų atspalviai.

Kultūros istorijai neabejingą dailininką labiausiai domina įvairūs su hebrajų kultūros tradicija ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kultūros istorija susiję motyvai. Dar Sąjūdžio pakilimo ir su Nepriklausomybės atgavimu susijusio visuomeninio gyvenimo demokratizavimo laikotarpiu jis, kaip ir Adomas Jacovskis, atsisuka į savo hebrajiškas šaknis. Taip gimsta turtingos žydų kultūros istorijos ir „Šventojo rašto“ įkvėpti svarbūs jo tautiniam tapatumui ir tolesnei kūrybinei evoliucijai kūriniai: ciklas „Šventasis raštas“ (1989), paveikslai „Karalienė“ (1991), „Karalius“ (1991), „Prisiminimai“ (1991). Du iš jo „Šventojo rašto“ ciklo paveikslai publikuojami Gallart leidykloje 1993 m. anglų kalba išleistame dailininko kūrybai skirtame leidinyje. Savo kompoziciniu ir plastiniu sprendimu jie yra skirtingi: pirmame vertikaliame, neperkrautame nereikalingomis detalėmis, dekoratyviame lako niškame paveiksle jaučiama stipri lietuvių liaudies smūtkelius vaizdavusių dailininkų kompozicijų įtaka. Tai – vienas etapinių kūrinių, išsiskiriančių san-

tūria statiška kompozicija, rimtimi, vaizdinės sistemos vientisumu. Antrasis horizontalus ciklo paveikslas yra stipriau paveiktas tėvo teminių kompozicijų urbanistinio peizažo fone. Palyginti su pirmuoju, jis yra tamsesnio kolorito, kiek perkrautas apibendrintais miesto architektūros elementais.

Lygiagrečiai „Šventojo rašto“ įkvėptiems paveikslams dailininkas tapo litvakų dailės korifėjaus Chagallo poetikos paveiktus paveikslus „Meilė“ (1991), „Pasimatymas“ (1991), „Muzika“ (1991), „Naktinis pasivaikščiojimas“ (1991), „Angelas“ (1991). Palyginti su Chagallo vizijomis, jam poetiškumu ir irealumu artimo R. Savicko drobės yra kitokio plastinio stiliaus, santūresnės savo kolorito sprendimais, čia neregime Vitebsko chasidų dainiui būdingų žėrinčių atspalviais spalvų, kurios aptariamose hebrajiškų motyvų drobėse yra prislopintos. Geriausiuose paveiksluose šia tema, pavyzdžiui, „Pasimatymas“ ir „Muzika“, regime vėlesnei dailininko kūrybai būdingą sugebėjimą spręsti sudėtingas tapybines problemas siauroje kolorito gamoje. Su vėliau Paryžiuje galingai išsiskleidusia litvakų modernios dailės tradicija dailininką sieja ne tik panašūs siužetai, bet ir intymumas, muzikalumas, jautrus psychologizmas, ekspresyvūs ir emocionalūs spalviniai sprendimai. Šios dailininko tapybos savybės

atsiskleidžia naujausiuose spalvinguose kelionės po Šventąją žemę įkvėptuose paveiksluose „Poilsis Eilate“ (2015) ir „Pasivaikščiojimas Jafoje“ (2015), kuriuose visa jėga išsiskleidžia Raudonosios ir Viduržemio jūros pakrančių karštos saulės nutviekstos spalvos.

Kita vertus, pažintis su žydų tautos kultūros istorija, įvairiais užsienio kraštais sustiprina dėmesį spalvingai multikultūrinei ir polikonfesinei Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kultūros istorijai, jos turtingam architektūriniam paveldui, išbarstytam milžiniškoje šios valstybės, išsiskleidusios tarp Vakarų ir Rytų civilizacinių pasaulių, kultūrinėje erdvėje. Šie interesai atsispindi daugybėje LDK kultūriniam paveldui ir jos istoriniams personažams skirtų paveiksluose. Kalbėdamas apie vieno šios pakraipos LDK sostinei Vilniui skirtą paveikslą „Istorinis miestas“ (2007) atsiradimo aplinkybes, dailininkas prisipažįsta, kad šiame išvaikščiote ir ištapytame mieste labiausiai „žavi jo architektūra, ypač barokinis paveldas. Tačiau visoje Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, net keliose dabartinėse valstybėse (Lietuvoje, Baltarusijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Ukrainoje), galima pamatyti šios mokyklos architektūros paminklų – bažnyčių, įvairiausių konfesijų vienuolynų, gynybinių sienų, pilių, dvarų. Visa tai išliko ir primena mūsų didingą praeitį“⁹⁹.

MIESTO TEMOS PLĖTOTĖ

Pastaraisiais metais išsiskleidusioje dailininko tapyboje jau vyrauja tvirtai nusistovėjusios teminės kompozicijos, kuriose regimas tobulumo kompozicijos ir kolorito srityje siekis. Jis ryškiausiai

atsiskleidžia urbanistiniuose peizažuose su figūrinės kompozicijos elementais. Dailininkas juos tapyti pradėjo anksti ir įvairiais savo kūrybinės evoliucijos tarpsniais sukūrė daug miestą ir jo gyventojus

vaizduojančių drobių. „Miestą, kaip ir natiurmortus, pradėjau tapyti iš natūros, – prisipažįsta jis. – Esu gimęs ir užaugęs Vilniuje, pamilęs ir nuo mažumės išvaikščiojęs jo nuostabų senamiestį.“¹⁰ Tiesą sakant, dailininko urbanistiniuose peizažuose tikrovės elementai nuolatos susipina su lakios vaizduotės polėkiais.

R. Savicko miestovaizdžio vizija yra kitokia nei daugelio žinomų Vilniaus miesto grožį aukštynusių mūsų dailės meistrų. Tai ne Rimtauto Gibavičiaus aiškių, skaidrių, dvasingų poetinių polėkių miestas ir ne Repšio istorinių senamiesčio paminklų ir kiemų užkobarų jaukumu ir šiluma dvelkiantys vaizdai. R. Savickui svetima ir Aloyzo Stasiulevičiaus perdėm dekoratyviomis meninės išraiškos priemonėmis kuriama Vilniaus miesto vizija. Savo dvasia jam artimiausias šiltas, poetiškas ir muzikalus Mstislavo Dobužinskio piešiamas Vilniaus paveikslas, tačiau plastinės šios dvasios perteikimo priemonės, gal būt išskyrus švelnias pasteles, sureikšminančias muzikalios linijos ir emocionalios spalvos sąveikos svarbą, yra skirtingos. Dobužinskis savo šiltą santykį su Vilniaus urbanistiniais peizažais išreiškia pabrėždamas vingrios linijos ir charakteringų šio miesto architektūros elementų svarbą, o R. Savickas, kaip ir stipriai jo plastinę kalbą paveikę ekspresionistai Rouault, Soutine atsainiau žvelgia į realistinius kūrybos principus ir ištikimybę tiesai. Ypatinę dėmesį jis skiria paveikslų poetiškumui bei ekspresyviai išraiškingumui, kuris pasiekiamas pasitelkiant emocinę spalvos ir kolorito galią. Kaip ir Rouault kūriniuose, išraiškingumas čia neatsiejamas nuo dvasinio grožio paieškų, aistros, tragiško lyrizmo ir psichologinės jausmų įtampos. Todėl ypatingą svarbą R. Savicko paveiksluose įgauna

jausminga muzikali spalva ir koloritas bei su juo tiesiogiai susijusios emocinių išgyvenimų intonacijos.

Būdingu pereinamojo tarpsnio nuo ankstyvųjų prie brandžių šios miesto temos kūrinių galima laikyti paveikslą „Istorinis miestas“ (2007), primenantį kai kurias Vilniaus miesto architektūrinio kraštovaizdžio detales. Dailininko urbanistiniuose peizažuose dažniausiai vyrauja miestų su gynybiniais bokštais sienos, šventyklų siluetai, apibendrintai traktuojami įvairių architektūros stilių ir formų pastatai, siaurų senamiesčių gatvelių raizginiai. Minėtame paveiksle išryškėjusios miestovaizdžio kūrimo tendencijos toliau plėtojamos vėliau sukurtuose šios temos paveiksluose, kuriuose ryškėja augantis dėmesys kompozicinių problemų sprendimui ir su kruopštesne tapyimo maniera susijusiai paveikslų pusei.

Tačiau ypatingą žavesį įgauna pastaraisiais metais sukurti šios temos paveikslai, kuriuose urbanistiniai motyvai susipina su figūrinės kompozicijos elementais. Iš jų pirmiausia išskirčiau ilgai kurtą kompoziciją „Prie istorinio miesto“ (2006–2014). Šio paveikslų kompoziciniame sprendime į akis krinta ne tik įspūdingas spalvinis melsvų, žalsvų ir rusvai rudų tonų koloritinis sprendimas, tačiau ir keturių skirtingų paveikslų planų harmoninga sąveika. Istorinio miesto tema su daugybe įvairių vaizduotės pasaulio pagimdytų architektūrinių stilių pastatų siluetais tęsia kitas įspūdingas paveikslas „Didžioji kompozicija“ (2014–2015). Jame vaizduojamos trys ritmiškai pasikartojančios žmonių grupės žaismingos gelsvų ir žalsvų tonų sąveikos fone. Panašaus stiliaus yra ir kita vėliau nutapyta melsvų ir gelsvų tonų tris šeimos narius Vilniaus senamiesčio fone vaizduo-

janti drobė „Pasivaikščiojimas Vilniuje“ (2014–2015), kuriai būdingas ypatingas spalvinio sprendimo jautrumas.

Kalbant apie meniniu požiūriu brandžiausius miesto temos paveikslus, išsiskiriančius tapymo manieros meistriškumu, subtiliu koloritu, pirmiausia paminėtinas neseniai sukurtas paveikslas „Panorama“ (2015). Ši miesto grožį, plačias jo erdves aukštinantį poetišką ir

muzikalų paveikslą, nenusižengiant tiesai, galima laikyti viena aukščiausių dailininko kūrybinio kelio viršūnių, liudijančių apie tikro tapybos meistro kūrybos kelyje įsisavintus profesinius įgūdžius. Ši viena brandžiausių, apibendrintą miestą ir jo gyventojus vaizduojančių kompozicijų žavi suvokėją itin jautriais spalviniais santykiais ir vaizdinės sistemos vientisumu.

JŪROS IR MUZIKOS TEMOS

Kalbant apie kitus svariausius brandą pasiekusio dailininko kūrybos laimėjimus, greta miesto temos, galime prisiminti ir kitą jo visą kūrybinį kelią lydėjusią jūros ir pajūrio temą. Pastaraisiais metais ji taip pat išsiskleidžia naujais pavidalais ir įtaigiais kompoziciniais ir spalviniais sprendimais. Dailininkas ir anksčiau pastele ir aliejumi sukūrė daug paveikslų šia tema. Tačiau savo subtiliu spalviniu sprendimu iš jų išsiskiria tapiniai „Pajūrio vaizdai“ (2008–2015) ir „Pakrantėje“ (2014). Pirmasis vaizdžiai liudija apie ženkliai išaugusią dailininko spalvinę ir kolorito kultūrą. Šioje žmonių figūras mėlynos jūros fone vaizduojančioje drobėje harmoningai sąveikauja mėlsvos, baltos ir santūrios rudos spalvos, kurios sukuria ypatingą gaivią pajūrio atmosferą. Artimas savo dvasia aptartam yra ir antras spalvingas vyraujančių mėlsvų tonų paveikslas, vaizduojantis tris pajūryje pasivaikščiojančias figūras. Palyginti su anksčiau sukurtais šios temos tapiniais, šios drobės išsiskiria spalvinių tonų muzikalumu ir subtilia tapymo maniera.

Tačiau brandą pasiekusio dailininko tapybos stiliaus savitumas turbūt geriausiai atsiskleidžia daugybėje pastele ir alie-

jumi sukurtų muziką aukštinančių kūrinių. Muzika – tai visą dailininko kūrybą ir skirtingus evoliucijos etapus persmelkianti ir styguojanti tema, kuri įvairiais pavidalais susipina su kitomis magistralinėmis temomis, pirmiausia – miesto ir meilės. Šioje temoje į vieningą audinį susipina jo romantinei pasaulėjautai būdingas metaforinis poetinis ir muzikinis tikrovės suvokimas. Pastelės išsiskiria kūrybinių polėkių spontaniškumu ir tarsi simbolizuoja šią būties akimirką besiskleidžiantį santykį su muzikos pasauliu.

Muzika, jos garsai, dvasia, ritmo jausmas tiesiog persmelkia dailininko kūrinius. Muzika čia glaudžiai susipina su poezija. R. Savickas taip pat mėgsta savo kūriniuose vaizduoti įvairius tiesiogiai su muzikos adoracija susijusius motyvus. Šios jo nuostatos ypatingai išryškėja paskutiniaisiais XX a. metais, kai sukuriami daug paveikslų šia tema. Iš jų verta paminėti „Praėjusių dienų muzika“ (1998), „Mano jaunystės muzika“ (2000), „Senoji miesto muzika“ (2000).

Iš daugybės brandžiuoju jo kūrybinės evoliucijos tarpsniu sukurtų slėpiningą muzikos dvasią aukštinančių paveikslų galima paminėti dažniausiai Vilniaus

senamiesčio fone vaizduojamas muzikantų, o kartais ir jų mūzų, figūras. Kokybiškai naujas šios temos plėtojimo etapas išryškėja XXI a. antrojo dešimtmečio pradžioje, kai sukuriama daug puikių paveikslų. Tai – „Muzikantai“ (2011), „Kalnų aidas“ (2011–2012), „Senamiesčio melodija“ (2008–2013), „Muzikantė“ (2010–2013), „Vakaro melodija“ (2013), „Improvizatoriai I“ (2013–2014), „Melodija“ (2014–2015), „Senamiesčio solo“ (2010–2015). Žvelgdamas į šiuos paveikslus estetiniu ir plastinės formos brandos aspektu, pirmiausia išskirčiau harmoningų švelnių, rusvai melsvų tonų kompo-

ziciją „Melodija“, vaizduojančią smuikininką ir jo mūžą senamiesčio fone. Kitas subtilus šią temą plėtojantis ilgai tapytas gelsvai žalsvų tonų paveikslas „Senamiesčio melodija“ vaizduoja smuikininką ir dvi moteris. Tačiau neabejotinai vienas brandžiausių dailininko paveikslų, liudijančių įžengimą į naują tikram meistriui būdingą stilistinio vieningumo fazę, yra 2013 m. sukurta „Vakaro melodija“. Šis smuikininką miesto fone vaizduojantis maksimaliai apibendrintas rusvai žalsvų tonų paveikslas išsiskiria nuotaikingumu, harmonija ir aukšta tapybos technika.

UŽSKLANDA

Vadinasi, Raimondas Savickas yra unikali mūsų dailės pasaulyje iškilusi figūra, savitas melancholijos, užsisklendimo ir vidinio dramatinio kupinas kūrėjas. Kitaip nei kiti pripažinimo sulaukę jo kartos dailininkai, tapybos meno pagrindus gavo ne oficialiose mūsų dailės institucijose, o savo tėvo dirbtuvėje, kuri smarkiai lėmė jo kūrybos kamerinį pobūdį, poetinio santykio su pasauliu intymumą. Įgimtas temperamentas ir vėlesnės savito kūrybinio raiškos stiliaus paieškos ilgainiui sąlygojo daugybės iš tėvo ir kitų kūrėjų perimtų temų bei motyvų savitą transformaciją.

Šio dailininko paveiksluose vyrauja dar tėvo dirbtuvėje išryškėjusios meninių vaizdinių sistemos, kurios vėliau įvairiais pavidalais atgimsta ir transfor-

muojasi jo mene. Pradėjęs savo kūrybinį kelią nuo lietuviškų rūpintojėlių, jis vėliau per Senojo Testamento įvaizdžių pasaulį apčiuopia savo sąsajas su didžiais Paryžiaus mokyklos meistrais. Šios dvi galingiausios Lietuvos dailės tradicijos – lietuvių ir litvakų – susiliedamos pagimdo naują unikalų mūsų dailės reiškinį. R. Savickas savitai išplėtoja ir daugelį iš tėvo teminių kompozicijų išplaukiančių temų, siužetų ir motyvų. Paskutinės sūnaus parodos rodo, kad jis išplėtojo tai, kas tik kaip užuomazgos skleidėsi vėlyvuosiuose tėvo kūriniuose. Jis pasuka kitos koloritinės vaizdinių sistemos ir plastinės formos modeliavimo keliu, kuriame į akis krinta sparčiai tobulėjantis tapybos technikos meistriškumas.

Literatūra ir nuorodos

⁷ Raimondas Savickas, *Tapyba, piešiniai*, p. 13.

⁸ Ten pat, p. 17.

⁹ Raimondas Savickas, *Lietuva ir Rytų kaimynai:*

dialogas vaizduojamajame mene. Vilnius: Savicko paveikslų galerija, 2007, p. 29.

¹⁰ Raimondas Savickas, *Tapyba, piešiniai*, p. 13.